

8. Petrovs'kyj M. Narysy z istorii' Ukraï'ny XVII–pochatku XVIII stolit' (doslydy nad litypysom Samovydcja) / M. Petrovs'kyj. – Harkiv: Derzhavne vyd-vo Ukraï'ny, 1930.

9. Franko I. Rozbir dumy pro burju na Chornomu mori // Franko I. Zibrannja tvoriv: u 50 t. – K., 1981. – T.40.

10. Jakovenko N. Narys istorii' seredn'ovichnoi' ta rann'omodernoi' Ukraï'ny / N. Jakovenko. – K.: Krytyka, 2006.

Yurchenko O. O., post-graduate student of the Department of the ancient and modern Ukraine's history, Kyiv National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kiev), Kseniya.in4@gmail.com

The genesis and content of numerological material in the original monuments Cossacks chronicle: «the Chronicle of Samovydet» (the second floor. XVII–XVIII centuries)

This article gives the attempt of reconstruction of numerical matrix in the Cossack annals on the example of detection and interpretation of semantic constructs of numbers three and seven. Our research reflected the studies of specific semantic cross-sections for number seven and three. The method of work is to identify the system of number repetitions in different semantic contexts and selection of its major features.

In particular, we succeeded to isolate the basic semantic contexts for the number three and seven, at the same time revealing main ideological imaginative and sacred foundations of their symbolic cross-section. Comparing contexts and breadth of application of seven and three, we saw the features of the use of these numbers and of their meaning. Numerical matrix is not limited to these concepts and modes and requires further study in a view of the breadth of its application.

Keywords: the symbolism of numbers, semantic constructs, Cossack annals, the Chronicle of Samovydet.

Юрченко О. А., аспирантка кафедри древньої і нової історії України, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), Kseniya.in4@gmail.com

Генезис и содержание нумерологического материала в оригинальных памятниках казацкого летописания: «Летопись Самовидца» (вторая пол. XVII–XVIII столетий)

Статья является самостоятельным научным исследованием, которое посвящено изучению концепта числового символизма как важной составляющей мировоззрения населения украинских земель в XV–XVIII столетиях. Актуальность темы обусловлена необходимостью комплексного подхода к реконструкции исторического прошлого, важным элементом которого есть система ценностей и народная культура.

Автору удалось раскрыть и систематизировать существующие срезы семантической природы чисел на примере памятников казацкого летописания и предложить новую систему изучения особенностей числового символизма. Углубивши представления об изучаемом явлении, было выделено основные контексты бытования указанных чисел и природу их идейно-образной и художественной нагрузки.

Ключевые слова: символика чисел, семантический конструкт, украинские казацкие летописи, «Летопись Самовидца».

* * *

УДК 902(477.83)

Омельчук Б. А.,
кандидат історичних наук, асистент
кафедри туризму, Національний
університет «Львівська політехніка»
(Україна, Львів),
sudar.lviv@gmail.com

Західний вектор культурно–економічних зв'язків княжого Галича

Аналізується процес становлення західного вектору культурно–економічних зв'язків столичного міста Галича. На тлі суспільно–політичної історії та географічного розташування міста аналізуються етнічні, торгові та культурні контакти. Подано характеристику найважливіших археологічних пам'яток цих контактів, більшість з яких це належить поглиблено вивчати.

Ключові слова: Галич, археологічні колекції, торгово–економічні та культурні зв'язки, Угорщина, Скандинавія, німецькі міста.

Середньовічні міста та держави виникали і розвивалися значною мірою за рахунок торгівлі, головні напрями якої визначало не лише їх географічне розташування, але й політичні розрахунки. Особливо важливою була транзитна торгівля для формування території Галицько–Волинської держави (далі – ГВД). Вона розвивалася в значній мірі під впливом політичних стосунків. Відповідно до цього

формування міжнародних торгових зв'язків столиці ГВД прийнято поділяти на два етапи: X–XII ст. та XIII–XV ст.

Дослідженням торгівлі та міжнародних зв'язків в ГВД із залученням археологічних джерел останнім часом плідно займалися В. М. Петегирич, С. В. Терський, А. М. Копитко та інші [7; 15]. Шість художніх предметів цього часу західного походження з території Галицької і Волинської земель описано у монографії, присвяченій творам західного художнього ремесла в Східній Європі [3].

Однак, культурно–економічні зв'язки Галича у цих роботах досі досліджувалися фрагментарно. Археологічні колекції з розкопок Галича довоєнного періоду, хоча й неодноразово ставали предметом ретельного наукового вивчення [16] та найбільш повно були опубліковані у фундаментальній монографії Я. Пастернака «Старий Галич», що вийшла друком у 1944 р., проте описувалися, загалом, оглядово [13]. Особливо це стосується т.зв. масових знахідок.

Однак, Галицький археологічний комплекс, що є рештками одного з найбільших міст Східної Європи, визрно характеризує перебіг історичного процесу на Прикарпатті у ранньосередньовічний період. Історія його археологічного вивчення нараховує більше ста років. Приблизно такий же вік у колекції археологічних предметів, що були зібрані на руїнах літописного міста археологами та краєзнавцями.

Колекції з розкопок княжого Галича надзвичайно важливі для з'ясування багатьох ключових питань історичного розвитку Східного Прикарпаття у ранньосередньовічний період. До нашого часу бодай фрагментарно збереглися матеріали з досліджень Ісидора Шараневича, Олександра Чоловського, Йосипа Пеленського, краєзнавчі збірки о. Лаврецького, інші випадкові знахідки з фондів збірок Музею НТШ та Національного музею у Львові, а також матеріали розкопок Я. Пастернака в Крилосі (1934–1940 рр.). Колекції таких основних українських музеїв Львова, як Музею Ставропігійського Інституту (заснований у 1889 р.), Музею Наукового Товариства ім. Т. Шевченка (1895), Музею Народного Дому (1906), Національного музею (1905) сьогодні зосереджені переважно у фондах двох львівських музеїв: Історичного (група «Київська Русь») та Національного (група «Давнє мистецтво»).

Саме ґрунтовний аналіз цих артефактів, як і знахідок з розкопок останніх десятиліть, ще недостатньо введених в науковий обіг, дозволяє зробити багато важливих висновків стосовно культурно–економічних зв'язків давнього Галича. Комплекс імпортованих предметів надзвичайно багатий. Тут і предмети мистецької вартості, виготовлені, переважно з бронзи, срібла та золота, різноманітні культові та утилітарні речі, як от скляний флакон з жіночого поховання в Успенському соборі тощо.

До виробів візантійського культурного кола належать, насамперед, оздоблені перегордчастою емаллю золоті вироби: колт (знахідка сезону 1940 р.) та золота трапецієподібна підвіска до діадеми [1, ЛІМ–III–410, ЛІМ КР–42792; 13, с. 230–231: рис. 70: 4; 16, с. 9–10], а також чисельна колекція фрагментів візантійських амфор з міст Північного Причорномор'я. Торговлю характеризують знахідки бронзових ваг [1, ЛІМ КР–16228, 21160] та свинцевих тягарців до них [1, ЛІМ КР–22530]. У крилоській колекції є також західноєвропейські монети [1, ЛІМ–568; 13, с. 247, рис. 82].

Вже у VIII–IX ст. неподалік верхів'їв р. Дністер пролягав важливий торговельний шлях «із хозар в немец», який, за визначенням О. В. Назаренка [11, с. 13], був «другою, поряд зі шляхом «із варяг в греки» основною віссю, вздовж якої концентрувались перші зовнішньополітичні зусилля молодого давньоруської держави». Під терміном «немец» розуміють не лише Центральну, але й частково, Північну Європу – Прибалтійський регіон.

Галич, як один з найдревніших центрів Прикарпаття, був важливою ланкою, що пов'язувала східнослов'янський регіон із цими краями. Про безпосередню участь Галича в регіональній торгівлі свідчать скарби дирхемів, знахідки візантійських фолісів, а також сердолікових та бурштинових намистин [15].

Вже на ранньому етапі свого існування, як вважають, Галич міг бути своєрідною «станцією» на шляху поміж Угорщиною та корінними територіями давніх угорців на Сході Європи [22, с. 40–42]. Свідченням цього вважають знамениті «угорські» поховання в ур. «Діброва» поблизу Крилоса, досліджені 1936 р. Я. Пастернаком. Значний та цінний інвентар цих могил зберігся у фондах Національного музею [16, с. 17–18]. Однак інтерпретація цих поховань досі піддається сумніву. За угорський характер цих поховань, нібито свідчать 17 золотих та близько 20 срібних бляшок з вибитим стилізованим орнаментом і з маленькими дірками, відкриті в одному з цих поховань, намистини з сердоліку тощо. Автор розкопок Я. Пастернак ці поховання відносить до давньоугорських і датує рубежем IX–X ст., що на багато років стало загальноприйнятим висновком [23, с. 1–7; 19]. Щоправда київський археолог О. Моця заперечує ці висновки. На його думку «наявність курганних насипів, які практично невідомі на давньоугорських некрополях X–XI ст. [20; 21], та аналогічний набір інвентаря в могильних старожитностях кочівників епохи середньовіччя на території Східної Європи (для яких саме і характерні кургани) дозволяють відносити описані комплекси до археологічних пам'яток останніх» [10, с. 42; 9, с. 19–20]. Ці зауваження О. Моці, що до певної міри підтверджуються аналізом як поховального обряду, так і поховального інвентаря, який близький до пізніших (XI–XII ст.) печеніго–половецьких захоронень [14, с. 213–221], цілком вписуються у картину міжетнічних контактів у Галицько–Волинській державі, де протягом всього X–XIII ст. мешканці перебували в постійних контактах з тюркськими кочівниками [15]. Це засвідчено літописними повідомленнями та добре простежується в археологічному матеріалі. Тому багаті кочівницькі поховання на слов'янському дружинному курганному некрополі XI–XII ст. в околицях давнього долітописного Галича найімовірніше, не були давньоугорськими. Проте, суперечливі висновки вчених стосовно етнічної атрибуції згаданих дружинних поховань остаточно можуть бути перевірені лише спеціальними аналізами.

У зв'язку з цим слід зауважити, що озброєння та кінське спорядження слов'ян регіону Карпат все ж таки має певні сліди впливів з боку давніх угорців [6]. Їх племена на пару з печенігами довгий час контролювали степи Подністров'я. Наприклад, на найкраще вивчених розкопках Г. Б. Федорова в 1950–1960-х рр. кільцевих східнослов'янських городищах IX–XI ст. Екімауци і Алчедар (Молдова) у Пруто–Подністровському межиріччі було виявлено близько 480 наконечників стрілу. За цим матеріалом простежено зв'язки мешканців даної території

з іншими областями Східної Європи. Як виявилося, понад 43% наконечників стріл були характерні для фінно–угорських старожитностей, в тому числі 10% для угорських пам'яток, близько 31% – для Дунайської Болгарії і 18% – для старожитностей печенігів, тюрків та половців. Таким чином, вдалося підтвердити висловлювану раніше гіпотезу про угорську присутність на південних рубежах Галицької землі в IX–X ст. [18].

У процесі формування Київської держави одними з перших облаштувалися головні шляхи, які з'єднували різні території з центром та закордоном. Так, за висновками вчених, один з шляхів, які пов'язували Київ з Галичем, західніше міста мав два розгалуження – одно проходило вздовж підніжжя Карпат, через так звані «Російські Ворота», – до Угорщини і Подунав'я, друге, – уздовж Дністра, до Перемишля і далі на Краків і Регенбург. Дослідники ототожнюють цей шлях з літописним «соляним шляхом» [див. 4]. Релікти цієї назви знаходять в мікротопонімії околиць міст Галича і Перемишля. На думку більшості дослідників [3, с. 65], шлях з Угорщини пролягав до Галича напряму через Мукачеве та Верещинський перевал. Період найактивнішої торгівлі із Заходом припадає, за спостереженням В.П. Даркевича на другу половину XII–першу половину XIII ст. [3, с. 68].

На першому етапі освоєння державних територій не обходилося без варязьких дружинників. Свого часу у Галичі було знайдено деталь ремінного роздільника у вигляді об'ємної голови дракона, виконаної в стилі Урнес¹, що відноситься до поясної гарнітури т.зв. готландського типу. За спостереженнями Ю. М. Лесмана [8], ця так звана петля–обойма з'єднувала кінець ремня з кільцем або приймачем пряжки. Готланд вважається найбільш імовірним місцем походження металевих елементів поясів в стилі Урнес, там же зосереджена найбільша кількість знахідок. У решті регіонів Скандинавії зустрінуті лише одиничні предмети. За межами острова найбільше знахідок зафіксовано в Південно–Західній Фінляндії, є вони і в Прибалтиці, де присутні також місцеві наслідування. На території Стародавньої Русі основна кількість таких ремінних роздільників і окремих обойм знайдена в похоронних комплексах Іжорського плато [8, с. 234–235], а також на Рюриковому городищі в Новгороді [17]. Галицька знахідка є крайньою південно–західною точкою поширення елементів поясної гарнітури готландського типу [13, с. 182, рис. 70, 25; 12]. Найбільш ймовірним часом попадання готландських поясів на Русь є середина – третя чверть XII в. [17]. Можливо, обойма з Галича була провезена безпосередньо з о. Готланд.

Особливо тісними були стосунки Галицького князівства із країнами Центральної Європи. Матеріальними свідченнями цих стосунків є, зокрема, оздоблення мурованих храмів, які ознаковують окрему архітектурну школу Русі, створену під впливами німецької та угорської архітектури [5]. Відомо, що оздоблення монументальних будівель, насамперед храмів, вимагало значної кількості імпортованих матеріалів. Із Заходу поступав свинець, яких покривали, наприклад, Успенський собор Галича [16, с. 14–15]. Загалом благородні і кольорові метали вважаються безперечним об'єктом імпорту, оскільки в Прикарпатті

¹ «Урнеский» стиль, останній розквіт різновиду широко розповсюдженого в Скандинавії в той час «звіриного стилю». Характерними особливостями цього стилю є асиметричність і хвилястість орнаменту.

і на Волині практично немає їх родовищ, а ювелірне і бронзоліварне ремесла були тут добре розвинені і потребували сировини. Джерела походження цих металів встановлюють шляхом проведення масових хімічних аналізів вироблених з них знахідок.

Зокрема, з Німеччиною пов'язують формування окремих шкіл бронзоліварництва на Русі, наприклад, відливання дзвонів. Німеччина вважається найбільшим виробником дзвонів у Європі в XI–XIII ст. [3, с. 52]. Існування німецької колонії в Галичі ряд істориків обґрунтовують назвою літописних Німецьких воріт. Щоправда, В. П. Даркевич [3, с. 69] вважав літописні Німецькі ворота Галича лише військовим трофеєм.

Серед імпортних художніх виробів, відносно багато яких мали б привозити до Галича, збереглися лише одиниці. Так, на полі «Воскресенське» у Галичі, під час розкопок Я. Пастернака у 1930–і рр. було знайдено масивний уламок нижнього краю бронзового дзвону, що зберігся у фондах ЛІМ [1, ЛІМ КР–22064]. Неатрибутованою залишається бронзова фігурка людини, яка зберігалась у колекції Музею НТШ у Львові [1, ЛІМ–1168].

Важливим свідченням німецького імпорту є бронзова фігурка–водолій у вигляді фантастичної істоти – сенмурва, випадково знайдена в 1958 р. у с. Сапогів біля Галича. Російський мистецтвознавець К. Вагнер, що вперше опублікував цю знахідку, висловлював припущення, що вона, як і більшість подібних виробів, походить з Лотарингії [2, с. 254–259]. Ця думка досі є пануючою серед мистецтвознавців [3, с. 96].

Імпортні бронзові вироби західного художнього ремесла мали значне поширення у Галичині, про що свідчить також знахідка бронзового литого дзбанка (водолія) у формі бюста чоловіка з с. Михалків на Дністрі, виготовленого, найімовірніше, в області Гарц в Німеччині; уламок стінки бронзової чаші з рослинним орнаментом з території древнього Теревовля [1, КР–18540], виготовлений десь в Нижній Надрейні; з Волині, точніше – з Успенського собору Володимира–Волинського, походить рельєфна фігурка розп'ятого Христа, відлита з міді і оздоблена виїмчастою емаллю, позолотою і гравіюванням [3, с. 103].

До західної бронзоліварної традиції належить, очевидно, й кресало з бронзовим декоративним руків'ям, здогадно – імпорт із Франції [1, ЛІМ КР–8088], віднайдене поблизу «Золотого току» у Крилосі. На обламаний залізний штабці прикріплено відлиту з бронзи фігуру собаки в русі [16, рис. 1]. Відомо, що цей предмет має аналогії з розкопок Холма та середньовічного міста Ситно у Словаччині [16, с. 12].

У спорудженні оборонного храму квадрифолійної в плані форми, досліджуваній Я. Пастернаком та повторно у 1959 р. М. Каргером на полі «Мурованка» біля с. Побережжя, в 20 км униз за течією р. Дністер, як з'ясували, брали участь майстри запрошені із Франції [5].

Таким чином, багаті археологічні колекції з розкопок Галича, дають багато цікавого матеріалу для вивчення культурно–економічних зв'язків княжого Галича. Ймовірно, цей центр Східного Прикарпаття виник саме завдяки стосункам із Центральною Європою. В подальшому, культура міста формувалася під впливом німецьких земель та Угорщини. Проте, столичне місто Галичини, безперечно, не обмежувало своїх контактів з Західною та Центральною Європою лише цими землями,

свідченням чого є архітектура храму в с. Побережжя. З'ясувати увесь спектр культурно–економічних зв'язків княжого Галича, безперечно, допоможуть подальші польові дослідження.

Список використаних джерел

1. Фонди Львівського історичного музею.
2. Вагнер Г. К. Бронзовий водолій із древнього Галича / Г. К. Вагнер // Советская археология. – 1963. – №2. – С.254–258.
3. Даркевич В. П. Произведения западного художественного ремесла в Восточной Европе (X–XV вв.) / В. П. Даркевич. – М.: Наука, 1966. – 148 с.
4. Даркевич В. П. К истории торговых связей Древней Руси по археологическим данным / В. П. Даркевич // Краткие сообщения Института археологии АН СССР. – 1974. – Вып.138. – С.93–103.
5. Дибя Ю. Р. Джерела архітектури Галича: квадрифолія з с. Побережжя / Ю. Р. Дибя // Архітектурний вісник Київського Національного ун–тету будівництва та архітектури. – 2013. – Вип.1. – С.13–24.
6. Казанский М. М. Вооружение и конское снаряжение славян V–VII вв. / М. М. Казанский // Stratum plus. – СПб.; Кишинев; Одесса; Бухарест, 2015. – №5. – С.43–95.
7. Копитко А. Д. Зовнішньоекономічні зв'язки Галицької і Волинської земель (кінець X – перша половина XIV ст.): дисертація канд. іст. наук / А. Д. Копитко. – Л., 2003. – 180 с.
8. Лесман Ю. М. Древнерусские находки поясной гарнитуры готландского типа в стиле Урна / Ю. М. Лесман // XV конф. по изучению истории, экономики, языка и литературы Скандинавских стран и Финляндии: Тез. докл.: Ч. I. – М., 2004. – С.231–237.
9. Моця А. П. Погребальные памятники южнорусских земель IX–XIII вв. / А. П. Моця. – К.: Наук. думка, 1990. – 153 с.
10. Моця О. П. Етнічний склад населення Південноруських земель (за матеріалами поховальних пам'яток IX–XIII ст.) / О. П. Моця // Археологія. – К., 1992. – №1. – С.38–45.
11. Назаренко А. В. Русь и Германия во второй половине X века. Начало политических взаимодействий. Автореф. ... к.и.н. – М., 1989. – 20 с.
12. Парчевский М. Скандинавская находка из княжеского города Галича / М. Парчевский // Stratum plus. – СПб.; Кишинев; Одесса; Бухарест, 2011. – №5: Древности антов. – С.175–182.
13. Пастернак Я. Старий Галич: Археологічно–історичні дослідження у 1850–1943 рр. – Івано–Франківськ, 1998 (Краків; Львів, 1944). – 345 с.
14. Степи Евразии в эпоху средневековья. – М., 1981. – 304 с.
15. Терський С. В. Галицько–Волинська Держава та Схід (за археологічними збірками Львівського історичного музею) / С. В. Терський // Наукові записки (Львівський історичний музей). – Львів, 2000. – Вип. IX. – С.179–201.
16. Терський С. В. Археологічні матеріали з розкопок Галича у 2–ій пол. XIX – 1–ій пол. XX ст. у фондах львівських музеїв: проблема каталогізації / С. В. Терський // Наукові записки (Львівський історичний музей). – Львів, 2008. – Вип. XII. – С.8–21.
17. Торопов С. Е. Случайные находки скандинавских предметов эпохи викингов в Приильменье: из коллекций Новгородского музея / С. Е. Торопов // Археологические вестн. – Санкт–Петербург, 2014. – Вып.20. – С.225–252.
18. Чера С. В. К вопросу о выделении финно–угорского компонента в коллекции наконечников стрел с городищ Алчедар и Екимаяцы / С. В. Чера // Stratum plus. – СПб.; Кишинев; Одесса; Бухарест, 2013. – №5. – С.197–202.
19. Ширинський С. С. Угорські речі в курганах Русі X ст. / С. С. Ширинський // Слов'яно–руські старожитності. – К., 1969. – С.118–124.
20. Koperski A. Resultaty ratowniczych prac wykopaliskowych na stanowisku Przemysl, ul. Krasinskiego w 1979 roku / A. Koperski // Studia i materialy muzealne. – Przemysl, 1987. – S.10–15.
21. Kunysz A. Przemysl we pradziejach i wczesnym sredniowieczu / A. Kunysz. – Przemysl, 1981. – 200 s.
22. Parczewski M. Początki kształtowania się polsko–russkiej rubieży etnicznej w Karpatach. U źródeł rozpadu Słowiańszczyzny na odłamy wschodni i zachodni / M. Parczewski. – Kraków, 1991. – 192 s.
23. Pasternak J. Die ersten altungarischen Grabfunde nördlich der Karpaten / J. Pasternak // Archeologia Hungarica. – 1937. – Bd.21. – S.1–7.

References

1. Fondy Lvivskoho istorychnoho muzeiu.
2. Vahner H. K. Bronzovyi vodolei yz drevneho Halycha / H. K. Vahner // Sovetskaia arkheolohyia. – 1963. – №2. – S.254–258.

3. Darkevych V. P. Proyzvedeniya zapadnoho khudozhestvennogo remesla v Vostochnoi Evrope (X–XV vv.) / V. P. Darkevych. – M.: Nauka, 1966. – 148 s.

4. Darkevych V. P. K ystoriy torhovykh svyazey Drevnei Rusy po arkhеологическомu danniam / V. P. Darkevych // Kratkiye soobshcheniya Ynstytuta arkhеологii AN SSSR. – 1974. – Vyp.138. – S.93–103.

5. Dyba Iu. R. Dzhерela arkhitektury Halycha: kvadryfoliia z s. Poberezhzhia / Iu. R. Dyba // Arkhitekturnyi visnyk Kyivskoho Natsionalnogo un–tetu budivnytstva ta arkhitektury. – 2013. – Vyp.1. – S.13–24.

6. Kazanskyi M. M. Vooruzhenye y konskoe snariazhenye slavian V–VII vv. / M. M. Kazanskyi // Stratum plus. – SPb.; Kyshynev; Odessa; Bukharest, 2015. – №5. – S.43–95.

7. Kopytko A. D. Zovnishnoekonomichni zvyazky Halytskoi i Volynskoi zemel (kinets X – persha polovyna XIV st.): dysertatsiia kand. ist. nauk / A. D. Kopytko. – L., 2003. – 180 s.

8. Lesman Iu. M. Drevnerusskыe nakhodky poiasnoi harnytry hotlandskoho typu v style Urnas / Iu. M. Lesman // XV konf. po yzucheniyu ystoriy, ekonomyky, yazyka y lyteratury Skandynavskyykh stran y Fynliandy: Tez. dokl.: Ch. I. – M., 2004. – S.231–237.

9. Motsia A. P. Pohrebalyne pamiatnyky yuzhnorusskyykh zemel IX–XIII vv. / A. P. Motsia. – K.: Nauk. dumka, 1990. – 153 s.

10. Motsia O. P. Etnichnyi sklad naselennia Pivdenorusskyykh zemel (za materialamy pokhovalnykh pam'iatok IX–XIII st.) / O. P. Mtsia // Arkheolohiia. – K., 1992. – №1. – S.38–45.

11. Nazarenko A. V. Rus y Hermanya vo vtoroi polovyne X veka. Nachalo politycheskyykh vzaymodeistviy. Avtoref. ... k.y.n. – M., 1989. – 20 s.

12. Parchevskiy M. Skandynavskaia nakhodka yz kniazheskoho horoda Halycha / M. Parchevskiy // Stratum plus. – SPb.; Kyshynev; Odessa; Bukharest, 2011. – №5: Drevnosti antov. – S.175–182.

13. Pasternak Ia. Staryi Halych: Arkheolohichno–istorychni doslydy u 1850–1943 rr. – Ivano–Frankivsk, 1998 (Krakiv; Lviv, 1944). – 345 s.

14. Stepy Evrazyy v epokhu srednevekoviya. – M., 1981. – 304 s.

15. Terskyi S. V. Halytsko–Volynska Derzhava ta Skhid (za arkhеологическимu zbirkamy Lvivskoho istorychnoho muzeiu) / S. V. Terskyi // Naukovizapysky (Lvivskiy istorychnyi muzei). – Lviv, 2000. – Vyp. IX. – S.179–201.

16. Terskyi S. V. Arkheolohichni materialy z rozkopok Halycha u 2–ii pol. 19 – 1–ii pol. 20 st. u fondakh Lvivskyykh muzeiv: problema katalohizatsii / S. V. Terskyi // Naukovi zapysky (Lvivskiy istorychnyi muzei). – Lviv, 2008. – Vyp. XII. – S.8–21. 17. Toropov S. E. Sluchainye nakhodki skandynavskikh predmetov jepokhi vikinov v Pryylmene: iz kollektysy Novhorodskoho muzeia / S. E. Toropov // Arkheolohycheskыe vesti. – Sankt–Peterburh, 2014. – Vyp.20. – S.225–252.

18. Chera S. V. K voprosu o vydeleniyu fynno–uhorskoho komponenta v kollektysy nakonechnykh strel s horodyshch Alchedar y Ekymautsy / S. V. Chera // Stratum plus. – SPb.; Kyshynev; Odessa; Bukharest, 2013. – №5. – S.197–202.

19. Shyrinskyi S. S. Uhorski rechi v kurhanakh Rusi X st. / S. S. Shyrinskyi // Slov'iano–ruski starozhytnosti. – K., 1969. – S.118–124.

20. Koperski A. Resultaty ratowniczych prac wykopaliskowych na stanowisku Przemysl, ul. Krasinskiego w 1979 roku / A. Koperski // Studia i materialy muzealne. – Przemysl, 1987. – S.10–15.

21. Kunysz A. Przemysl we pradziejach i wczesnym sredniowieczu / A. Kunysz. – Przemysl, 1981. – 200 s.

22. Parczewski M. Początki kształtowania się polsko–ruskiej rubiezy etnicznej w Karpatach. U źródeł rozpadu Słowiańszczyzny na odłamy wschodni i zachodni / M. Parczewski. – Kraków, 1991. – 192 s.

23. Pasternak J. Die ersten altungarischen Grabfunde nördlich der Karpaten / J. Pasternak // Archeologia Hungarica. – 1937. – Bd.21. – S.1–7.

Omelchuk B. A., PhD. in Historical Sciences, assistant at Chair of Tourism, Lviv Polytechnic National University (Ukraine, Lviv), sudar: lviv@gmail.com

Western vector of cultural and economic relationships of principal Halych

In the article the process of a western vector of cultural and economic relations of Halych as a capital city is analyzed. A medieval city Halych emerged and developed significantly due to the trade, the main trends of which were conditioned by a city geographical location and a political situation as well. Especially important function was a transit trade control during the formation of Halycia–Volyn territory.

Keywords: ancient Halych, archaeological collections, cultural and economic relations, Hungary, Scandinavia, German cities.

Omelchuk B. A., кандидат исторических наук, ассистент кафедры туризма, Национальный университет «Львовская политехника» (Украина, Львов), sudar:lviv@gmail.com

Западный вектор культурно–экономических связей княжеского Галича

Анализируется процесс становления западного вектора культурно–экономических связей столичного города Галича. На фоне общественно–политической истории и географического расположения города анализируются этнические, торговые и культурные контакты. Подана характеристика важнейших археологических достопримечательностей этих контактов, большинство из которых еще принадлежит углубленo изучать.

Ключевые слова: Галич, археологические коллекции, торгово–экономические и культурные связи, Венгрия, Скандинавия, немецкие города.

* * *

УДК 94:352(477.63)«18»

Тлеуш В. М.,
аспірант історичного факультету,
Запорізький національний університет
(Україна, Запоріжжя),
vtleush@mail.ru

ОСОБЛИВОСТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГУБЕРНАТОРСЬКОЇ ВЛАДИ В КАТЕРИНОСЛАВСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ

Висвітлено особливості організації управління Катеринославської губернії в XIX – на початку XX ст. Доведено, що уряд Російської імперії поступово реформував губернські органи управління з метою уніфікації всіх сфер життя Катеринославської губернії для безболісного остаточного включення її до складу імперії. Саме тому в керівництві Катеринославської губернії в різні часи брали участь такі посадовці, як військовий губернатор, генерал–губернатор, губернатор, які мали здійснювати внутрішню політику Російської імперії в окраїнах південноукраїнського регіону.

Ключові слова: Катеринославська губернія, управління, генерал–губернатор, губернатор, уніфікація.

Російська імперія протягом двох століть перманентно проводила адміністративно–територіальні реформи для реалізації своєї політики на місцях та організації відносин між центром та периферією. Це дозволяло державі здійснювати внутрішню політику та вирішувати нагальні питання державного управління, особливо на окраїнних територіях. Одну з головних ролей в адміністративно–територіальному устрої грали голови адміністративно–територіальних одиниць, тому до визначення керівних посад, кола обов'язків посадовців підходили особливо прискіпливо.

Вивченню інституту генерал–губернаторів, губернаторів та інших керівних посад в адміністративно–територіальних одиницях присвячено значна кількість наукових робіт. При цьому, початок дослідження цих питань припадає ще на середину та другу половину XIX ст. – період активних реформ державного управління Російської імперії, – коли діяльність губернаторів та органів влади адміністративно–територіальних одиниць опинилися у сфері зацікавлень здебільшого представників юриспруденції [40; 5; 27; 13; 10; 14; 8; 15; 9; 25; 26; 12]. Саме завдяки таким історико–юридичним працям поступово сформувалось уявлення про державний устрій Російської імперії.

У радянський час простежується деякий спад інтересу до історії діяльності державних інституцій Російської імперії, що вплинуло і на кількість досліджень з даного питання [11; 23; 22]. Однією з найвизначніших робіт радянського періоду є монографія М. Єрошкіна, у якій автор звернувся до історії функціонування вищих, центральних та місцевих органів влади Російської імперії [21]. М. Єрошкін влучно підмітив, що губернатори здійснювали свої функції через губернські канцелярії та разом вони поглинали всі функції держави в губернії, не залишаючи можливостей для розвитку інших ланок